PRINCIPIILE RĂSPUNDERII DISCIPLINARE A JUDECĂTORULUI PRIN PRISMA JURISPRUDENȚEI CURȚII EUROPENE PENTRU DREPTURILE OMULUI

INTERNATIONAL STANDARDS IN THE FIELD OF DISCIPLINARY LIABILITY OF THE JUDGE THROUGH THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS JURISPRUDENCE

CZU: 347.962.3:341.645(4-672 UE) **https://doi.org/10.5281/zenodo.7889378**

Olga MIHAILENCO[1]

ABSTRACT. *Possibility of incurring legal liability, be it disciplinary, criminal or civil, of the judge is not contrary to international standards, especially in case of violation of the mandatory norms, even more it is necessary in a democratic society. At the same time, according to international standards, disciplinary procedures regarding judges must be accompanied by certain guarantees to prevent interference in the independence of the judicial system. In this article, we propose to analyze in the light of the jurisprudence of the European Court of Human Rights the basic principles of disciplinary liability of judges.*

Keywords: *judge, disciplinary liability, responsibility, international standards, guarantees, fair trial.*

Potrivit Consiliului Consultativ al Judecătorilor europeni, ”[…]Dată fiind importanţa eticii şi integrităţii pentru încrederea publică în puterea judecătorească, judecătorii au obligaţia să se comporte cu integritate, atât în funcţiile oficiale cât şi în viaţa particulară şi vor fi traşi la răspundere pentru conduita lor, dacă aceasta este în afara normelor acceptate. […] Reversul competenţelor extinse şi încrederii pe care societatea le acordă judecătorilor este acela că trebuie să existe modalităţi de tragere la răspundere a judecătorilor şi chiar de concediere în cazuri de comportament greşit atât de flagrant încât să justifice aceasta. Aceste măsuri se aplică în special în cazurile de corupţie judiciară, care subminează în mod fundamental încrederea publică în imparţialitatea şi independenţa justiţiei. În alte cazuri de comportament judiciar greşit, poate fi potrivită răspunderea penală, civilă sau disciplinară, în funcţie de natura comportamentului[…]” [4, pct.33].

Examinând coraportul dintre imunitatea și responsabilitatea judecătorului, Hans Petter Graver în lucrarea sa *”Judging without Impunity: On the Criminal Responsibility of Authoritarian Judges”,* a menționat că *”* […] imunitatea judecătorilor nu trebuie să fie fără limite și nu trebuie să depășească ceea ce impune statul de drept, judecătorii nu ar trebui să fie doar independenți, ei ar trebui să răspundă pentru ilegalitățile comise[…]” [2, pag.127]. De asemenea, *Cristi Danileț*

[1] Olga MIHAILENCO, Doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, e-mail: olgamihailenco9@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0009-0002-9344-9503

și Filipe César Marques au evidențiat faptul că, ” […] justiția fără responsabilitate poate genera practici abuzive din partea judecătorilor. De aceea, trebuie găsit un echilibru între respectarea libertății decizionale a judecătorilor, pe de o parte și creșterea integrității și profesionalismului lor, pe de altă parte. Una dintre modalitățile de responsabilizare a judecătorilor o reprezintă sistemul de răspundere disciplinară[…]”, însă, trebuie efectuată o delimitare clară între acțiunile care pot fi calificate drept abatere disciplinară și care nu cad sub incidența normelor disciplinare. ”[...] Regula generală este că abaterile disciplinare trebuie să aibă legătură cu modul de îndeplinire a activității profesionale, nu cu legalitatea hotărârii pronunțate sau cu încălcările de natură etică. Doar în mod excepțional se acceptă răspunderea disciplinară a judecătorilor pentru încălcarea cu un anumit grad de vinovăție a normelor juridice în cursul activității de judecată, ceea ce presupune o atentă reglementare a acestui temei și o grijă mare în aplicarea sa [...]” [1, pag.6]

Totodată, ”[...] judecătorii nu ar trebui să fie trași la răspundere pentru acțiunile lor în acest rol prin alte mijloace decât obligația de a motiva hotărârile adoptate, care pot fi supuse revizuirii printr-un sistem de apel [...] interpretarea legii, evaluarea faptelor sau cântărirea probelor efectuate de judecători pentru a stabili cauzele nu ar trebui să dea naștere la răspundere disciplinară, cu excepția cazurilor de intenție şi neglijenţă gravă […]” [2, pag.128-129].

După cum au menționat cercetătorii Serghei Țurcan și Dorin Dulghieru, în lucrarea intitulată ”*Garanțiile constituționale ale independenței și responsabilității judecătorilor în jurisprudenţa curţii constituţionale a Republicii Moldova”,* ” […] principiul independenţei judecătorilor presupune că judecătorii trebuie să ia decizii în deplină libertate şi să acţioneze fără restricţii şi fără a fi obiectul unor influenţe, presiuni, ameninţări sau intervenţii nelegale, directe sau indirecte, indiferent din partea cărei persoane vin şi sub ce motiv. [...] Deciziile judecătorilor nu pot face obiectul vreunei reanalizări, în afara procedurilor de atac sau de redeschidere a cauzei, aşa cum sunt ele prevăzute de lege. Nu ar trebui să existe vreun alt mod în care judecătorii să fie obligaţi să își justifice hotărârile. Astfel, judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluţiona în mod imparţial cauzele, în conformitate cu legea şi cu propria apreciere a faptelor. Chiar şi anularea sau modificarea hotărârii judecătoreşti nu constituie un temei determinant pentru sancţionarea judecătorului. Pentru angajarea răspunderii judecătorului nu este suficientă existenţa unei erori judiciare cauzatoare de prejudiciu drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului. Aceasta devine imputabilă judecătorului drept consecinţă a exercitării atribuţiilor cu rea–credinţă sau neglijenţă gravă[...]” [3, pag. 46-47].

În același timp, potrivit standartelor internaționale procedurile disciplinare în privința judecătorilor trebuie însoțite de anumite garanții ”[...] pentru a preveni ingerința în independența sistemului judiciar. Acestea trebuie să fie stabilite în

lege într-o manieră detaliată, legislația privind procedurile disciplinare trebuie să stabilească o serie de fapte și sancțiuni pentru astfel de fapte, iar procedurile în sine trebuie să fie conduse de o autoritate sau o instanță independentă și să ofere dreptul la apel. Sancțiunile trebuie să fie proporționale cu încălcările determinate, iar revocarea unui judecător ar trebui să fie posibilă numai în cele mai grave împrejurări și sub nicio condiție de erori simple în hotărâri. [...] În general, prevederile disciplinare trebuie formulate cu suficientă precizie, astfel încât judecătorii să știe cum să se comporte, și să prevadă consecințele date pe care le poate presupune o anumită acțiune, dar și pentru a evita aplicarea arbitrară a legii[...]" [11].

Să analizăm standarte internaționale în domeniul răspunderii disciplinare formulate supra prin prisma jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Prevederile disciplinare trebuie formulate cu suficientă precizie, astfel încât judecătorii să știe cum să se comporte, și să prevadă consecințele date pe care le poate presupune o anumită acțiune, dar și pentru a evita aplicarea arbitrară a legii.

Referitor la condițiile de previzibilitate a legislaţiei este relavantă hotărârea Curții Europene pentru Drepturile Omului, emisă la 09.01.2013 în Cauza *Oleksandr Volkov vs. Ucraina,* în care s-a menționat, că "nu există nicio abordare uniformă a organizării sistemului de disciplină judiciară în ţările europene. Cu toate acestea, se poate observa faptul că, în multe ţări europene, motivele pentru angajarea răspunderii disciplinare a judecătorilor sunt definite în termeni destul de generali [precum, de exemplu, neglijarea gravă sau repetată a îndatoririlor oficiale care generează impresia că un judecător este în mod evident nepotrivit pentru a deţine o funcţie judiciară (Suedia)]. În mod excepţional, în Italia, dreptul prevede o listă exhaustivă de treizeci şi şapte de abateri disciplinare diferite în ceea ce priveşte comportamentul judecătorilor atât în cadrul, cât şi în afara funcţiei lor. Sancţiunile pentru o abatere disciplinară săvârşită de un judecător pot include: avertismentul, mustrarea, transferul, retrogradarea, suspendarea promovării, amenda, reducerea salariului, suspendarea temporară din funcţie, eliberarea din funcţie cu sau fără prestaţii de pensie. Eliberarea din funcţie a unui judecător, cea mai severă sancţiune, este dispusă, de regulă, doar de o instanţă [...]" [8, pct.82].

Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a menționat că, " [...] admite că, în anumite domenii, poate fi dificil să se redacteze legi cu un grad ridicat de precizie şi că un anumit grad de flexibilitate poate fi chiar de dorit pentru a permite instanţelor naţionale să elaboreze legislaţia în lumina aprecierii lor cu privire la măsurile necesare în circumstanţele speciale ale fiecărei cauze în parte [...]. Faptul că formularea statutelor nu este întotdeauna precisă este consecinţa logică a principiului conform căruia legile trebuie să aibă o aplicare generală. Necesitatea de a evita rigiditatea excesivă şi de a ţine pasul cu circumstanţele

schimbătoare implică faptul că multe legi sunt inevitabil redactate în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi. Interpretarea şi aplicarea unor astfel de legiferări depinde de practică [...]. Aceste calificări, care impun limite în ceea ce priveşte condiţia de precizie a statutelor, sunt relevante îndeosebi pentru domeniul dreptului disciplinar [...], în care [...] este foarte puţin probabil să fie redactate reglementări care descriu în detaliu diverse tipuri de comportament. Prin urmare, poate fi necesar ca autorităţile să formuleze astfel de reglementări în termeni mai generali [...] Experienţa altor state sugerează că motivele pentru angajarea răspunderii disciplinare a judecătorilor sunt, de regulă, formulate în termeni generali, în vreme ce exemplele de norme statutare detaliate privind acest aspect nu dovedesc în mod necesar caracterul adecvat al tehnicii legislative utilizate şi previzibilitatea domeniului de drept respectiv [...] Prin urmare, în contextul dreptului disciplinar, ar trebui să existe o abordare rezonabilă în ceea ce priveşte aprecierea preciziei normelor, având în vedere că este o chestiune de necesitate obiectivă ca actus reus al unor astfel de infracţiuni să fie formulat întrun limbaj general. În caz contrar, este posibil ca norma statutară să nu abordeze problema în mod cuprinzător şi să necesite o revizuire constantă şi o actualizare conformă cu numeroasele circumstanţe noi care apar în practică. Rezultă că descrierea unei infracţiuni într-un statut, pe baza unei liste de comportamente specifice, dar cu aplicare generală şi numeroasă nu oferă nicio garanţie pentru abordarea corespunzătoare a chestiunii previzibilităţii legislaţiei. Ar trebui să fie identificaţi şi examinaţi ceilalţi factori care afectează calitatea reglementărilor juridice şi caracterul adecvat al protecţiei juridice împotriva arbitrarului [...]" [8, pct. 175-178]. În această privinţă, Curtea reaminteşte că existenţa unei practici specifice şi constante de interpretare privind dispoziţiile legale relevante a reprezentat un factor care a condus la concluzia că dispoziţia în cauză a fost previzibilă [8, pct. 179].

În cauza supusă examinării, acțiunile judecătorului care erau calificate drept abaterea disciplinară se datau din anii 2003 și 2006, iar examinarea lor a avut loc în anul 2010. Astfel, Curtea a menționat, " [...]reclamantul a fost pus într-o poziție dificilă, având în vedere că a trebuit să își pregătească apărarea cu privire la unele evenimente care au avut loc în trecutul îndepărtat. [...] Deşi Curtea consideră că nu este adecvat să precizeze ce durată ar trebui să aibă termenul de prescripţie, consideră că o astfel de abordare neclară a cauzelor disciplinare care implică judecători reprezintă o ameninţare serioasă la adresa principiului securităţii juridice [...]" [8, pct.138-140]. Prin urmare, " [...] Absenţa unor termene de prescripţie, [...] a conferit un caracter nedeterminat marjei de apreciere a autorităţilor disciplinare şi a subminat principiul securităţii raporturilor juridice [...]" [8, pct.181-182].

În cauza *Camelia Bogdan vs. România,* Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, a examinat cererea reclamantei formulate împotriva statului Român care,

de asemenea, s-a plans inclusiv de ” [...] nerespectarea principiului securității raporturilor juridice din cauza inexistenței, pretinsă de aceasta, în legislația națională a unui termen de prescripție în materie de răspundere disciplinară a magistraților [...]” [5, pct.35]. Curtea a reiterat poziția expusă în jurisprudența sa constantă precum că ”termenele de prescripție legale, care se numără printre restrângerile legitime aduse dreptului la o instanță, au mai multe scopuri importante: să garanteze securitatea juridică prin stabilirea unui termen al acțiunilor, să protejeze potențialii pârâți de plângeri tardive, poate chiar dificil de contracarat, și să împiedice nedreptatea care ar putea apărea dacă instanțele ar fi sesizate să se pronunțe asupra unor evenimente care au avut loc în trecutul îndepărtat pe baza unor mijloace de probă în care nu se mai putea avea încredere și care ar fi incomplete din cauza timpului scurs” [5, pct.38].

Totodată, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului,” a constatat că legislația internă aplicabilă în materie prevedea două termene de prescripție pentru exercitarea, în fața CSM, a unei acțiuni disciplinare împotriva unui magistrat: un termen de doi ani de la săvârșirea faptelor și un termen de treizeci de zile de la finalizarea cercetării disciplinare. Curtea a reținut că aceste două termene prevăzute de legislația națională se raportează la prescripția dreptului de a exercita o acțiune disciplinară. În speță, în cadrul procedurii disciplinare împotriva reclamantei, au fost respectate cele două termene de prescripție. În ceea ce privește consecințele lipsei unui termen de prescripție pentru aplicarea unei sancțiuni disciplinare în speță, Curtea observă că reclamanta nu a fost împiedicată să-și pregătească apărarea, faptele examinate de CSM în 2016-2017 datau din 2014 și niciun element din dosar nu permite concluzia că este posibil ca partea interesată să fi întâmpinat dificultăți în pregătirea apărării [5, pct.46-47]. Astfel Curtea a constatat că nu există careva încălcîri ale drepturilor reclamantei la acest capitol.

Procedurile disciplinare trebuie să fie conduse de o autoritate sau o instanță independentă și să ofere dreptul la apel.

Acest standart în domeniul răspunderii disciplinare este detaliat descris în *Cauza Denisov vs Ucraina,* în care Curtea a menționat, că ” [...] Procedurile disciplinare pot fi demarate în cazul în care judecătorii nu reușesc să își îndeplinească obligațiile într-o manieră eficientă și adecvată. Aceste proceduri ar trebui să fie efectuate de către o autoritate independentă sau o instanță judecătorească, cu toate garanțiile unui proces echitabil și care să îi asigure judecătorului dreptul de a contesta decizia și sancțiunea. Sancțiunile disciplinare trebuie să fie proporționale cu abaterea comisă. [...] Pentru a garanta independența judecătorilor, fiecare stat trebuie să creeze un consiliu Judiciar sau a un organism specific, care să fie el însuși independent de puterile executivă și legislativă, dotat cu prerogativele cele mai extinse pentru toate chestiunile privind statutul judecătorilor, precum și organizarea, funcționarea și imaginea instituțiilor judiciare. Consiliul trebuie să fie alcătuit exclusiv din judecători ori dintr-o majoritate substanțială de

judecători aleși de colegii lor. Consiliul judiciar este responsabil de activitățile și deciziile sale [...]" [6, pct.36-37].

Potrivit Curții Europene pentru Drepturile Omului, " [...] printre criterii pentru a verifica dacă [...] organism disciplinar în magistratură, a respectat cerințele de independență și imparțialitate se numără: [...] un număr important de membri ai unui astfel de organism disciplinar să fie ei înșiși magistrați și că prezența printre membrii unei instanțe a magistraților care să dețină cel puțin jumătate din voturi, inclusiv președintele cu un vot decisiv, oferea un anumit indiciu de imparțialitate; [...] modul în care sunt numiți judecătorii în acest organism disciplinar [...], [...] având în vedere autoritățile care efectuau numirile și rolul corpului judecătoresc în acest cadru; [...] membrii organismului disciplinar lucrau cu normă întreagă sau continuau să lucreze și să primească un salariu în afara acestui organism, ceea ce implica în mod inevitabil o dependență materială, ierarhică și administrativă a acestora față de angajatorii lor principali și punea în pericol independența și imparțialitatea acestora; [...] dacă reprezentanții parchetului intă în componența organismului disciplinar al judecătorilor și [...] că prezența în calitate de membru de plin drept a procurorului general și a altor membri numiți de parchetul punea sub semnul întrebării imparțialitatea anumitor organisme, având în vedere rolul procurorilor în sistemul judiciar intern; [...] membrii organismului disciplinar au jucat un rol în cercetarea preliminară înainte de a participa ulterior la soluționarea aceluiași litigiu de către acest organism, un asemenea cumul de funcții putea genera îndoieli obiective în privința imparțialității lor [...] [6, pct.68].

Astfel, Curtea a menționat, că " pentru buna aplicare a art. 6 § 1, imparțialitatea se stabilește i) în baza unui demers subiectiv, ținând seama de convingerile personale și comportamentul unui judecător, cu alte cuvinte dacă judecătorul a dat dovadă de prejudecăți personale sau atitudine părtinitoare într-un astfel de caz și totodată ii) în baza unui demers obiectiv, care constă în a se verifica dacă, făcând abstracție de comportamentul membrilor săi, instanța a oferit, în special prin compunerea sa, suficiente garanții pentru excluderea oricărei îndoieli legitime în legătură cu imparțialitatea sa" [6, pct.61].

Totodată, "potrivit jurisprudenței Curții, când un organism judiciar însărcinat cu examinarea contestațiilor referitoare la „drepturi și obligații cu caracter civil" nu îndeplinește toate exigențele art. 6 § 1, nu se produce o încălcare a Convenției dacă procedura în fața acestui organism a făcut obiectul „controlului ulterior al unui organism judiciar cu plenitudine de jurisdicție care îndeplinește, în ceea ce-l privește, garanțiile acestui articol" [6, pct.65].

Sancțiunile trebuie să fie proporționale cu încălcările determinate, iar revocarea unui judecător ar trebui să fie posibilă numai în cele mai grave împrejurări și sub nicio condiție de erori simple în hotărâri.

În cauza *Baka împotriva Ungariei*, Curtea a constatat importanța crescută pe care documentele internaționale și cele ale Consiliului Europei, precum și

jurisprudența instanțelor internaționale și practica altor organisme internaționale o acordă respectării caracterului echitabil al procedurii în cauzele care privesc revocarea sau destituirea judecătorilor, în special intervenției unei autorități independente de puterile executivă și legislativă în orice decizie legată de încetarea mandatului unui magistrat (9, pct. 75). Principiul proporționalității a fost indicat și în cauza Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei, în care Curtea menționează că, ” […]principiul aplicării proporţionale a sancţiunilor disciplinare în cazul judecătorilor este citat direct la punctul 5.1 din Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, […] dreptul intern nu a prevăzut o ierarhie adecvată a sancţiunilor pentru abaterile disciplinare şi nu a elaborat norme care să asigure aplicarea acestora în conformitate cu principiul proporţionalităţii [...] [8, pct. 182-183].

Aspecte importante privind posibilitatea destituirii judecătorului din funcție sunt abordate în Hotărâre din 26 octombrie 2021 (definitivă la 26.01.2022), emisă în cauza *Donev c. Bulgariei. În* care Curtea a stabilit că, ” [...] concedierea reclamantului din motive disciplinare ar constitui o ingerință în dreptul la respectarea vieții sale private. O astfel de ingerință poate fi justificată în temeiul articolului 8 § 2 numai dacă este prevăzută de lege, urmărește unul sau mai multe dintre scopurile legitime enumerate în acel alineat și este necesară, într-o societate democratică, pentru a atinge acest sau aceste scopuri. [...] „prevăzute de lege” din articolul 8 § 2 nu numai că impun ca măsura atacată să aibă un temei în dreptul intern, ci se referă și la calitatea legii în cauză: ele trebuie să fie accesibile subiectului, care, de altfel, trebuie să prevadă consecințele, precum și compatibilitatea acestei măsuri cu statul de drept. Curtea a constatat că sancțiunile aplicate reclamantului au avut un temei juridic în legea justiției și consideră, având în vedere textul articolului 307, alin. 3 alin. (4) și (5) , care se referea la acțiuni „de prejudiciu prestigiului instituției judiciare”, precum și la „încălcări ale altor obligații profesionale”, că reclamantul putea prevedea în mod rezonabil că faptele de care a fost acuzat în contextul procedurii disciplinare vor fi considerate abateri disciplinare [...] Curtea admite, de asemenea, că demiterea disciplinară a reclamantului a avut ca scop, după cum susține Guvernul, garantarea integrității justiției și păstrarea încrederii publicului în instituția judiciară și poate fi, prin urmare, considerată ca urmărește obiectivul menționat în articolul 8 § 2. [...] Pentru a stabili dacă măsura atacată era „necesară într-o societate democratică”, este necesar să se analizeze cauza în ansamblu și să se examineze dacă motivele invocate pentru a o justifica au fost relevante și suficiente și dacă măsura menționată a fost proporțională cu vizează ținte legitime. În acest sens, Curtea reamintește că este de competența autorităților naționale să fie primele care să judece dacă ingerința este necesară și că statele contractante păstrează, în contextul acestei evaluări, o marjă de apreciere care depinde de natura activităţile în cauză şi scopul restricţiilor. [...] În speță, reclamantul a fost demis pe motiv că a încălcat mai multe reguli și obligații legate de atribuțiile sale de judecător și președinte al instanței. [...] Persoana în cauză a

putut beneficia de asistența unui avocat și că a avut posibilitatea de a-și prezenta argumentele de apărare atât în fața CSM, în cursul procedurii disciplinare, cât și în fața Curții Supreme, în cadrul controlul judiciar al deciziilor CSM. [...] În special, în ceea ce privește proporționalitatea sancțiunii aplicate, autoritățile interne și-au justificat decizia printr-o apreciere a gravității greșelilor comise de reclamantă, și anume, pe de o parte, consecințele prejudiciabile asupra prestigiului justiției în vedere a suspiciunilor de corupție stârnite de dezvăluirile apărute în presă și, pe de altă parte, nerespectarea prelungită de către reclamant a obligațiilor sale de președinte al instanței în ceea ce privește repartizarea cauzelor. În lumina acestor observații, Curtea consideră că reclamantul a beneficiat de garanții procedurale adecvate și că, având în vedere marja de apreciere de care se bucură autoritățile interne în astfel de materii, sancțiunea disciplinară care i-a fost aplicată a fost justificată prin relevanță și suficiente motive și a fost proporțională cu abaterea profesională constatată, astfel încât să nu constituie o ingerință disproporționată în dreptul său la respectarea vieții sale private [7, pct. 116-121].

Respectiv, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, în jurisprudența sa, menționează, că condiție de calitate a normelor juridice precum și dreptul la instanță imparțială și independentă depinde în mare măsură de jurisprudența instanțelor naționale, precum și posibilitatea efectivă a judecătorului de a se apăra și a contesta deciziile ce consideră că aduc atingerea drepturilor sale legitime.

Jurisprudența Curții Europene. Posibilitatea tragerii la răspunderea disciplinară a judecătorilor pentru exercitarea de către aceștia a funcției jurisdicționale. Cazul Poloniei.

La data de 15 iulie 2021, Curtea Europeană a emis Hotărârea, în cauza C 791/19, având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii de către Polonia a obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE [10, pct. 80-157]. Potrivit pct. 157 din hotărâre, Curtea a stabilit că, reformele recente care afectează puterea judiciară poloneză și regimul disciplinar aplicabil judecătorilor instanțelor de drept comun și în special având în vedere că nu sunt garantate independența și imparțialitatea organului judiciar competent să se pronunțe asupra procedurilor disciplinare care îi vizează pe acești judecători, definițiile abaterii disciplinare cuprinse la articolul 107 alineatul 1 din Legea privind instanțele de drept comun și la articolul 97 alineatele 1 și 3 din noua Lege privind Curtea Supremă nu permit evitarea utilizării acestui regim disciplinar pentru a genera presiuni și un efect disuasiv asupra judecătorilor care sunt chemați să interpreteze și să aplice dreptul Uniunii, ceea ce poate influența conținutul deciziilor lor. Așadar, dispozițiile menționate aduc atingere independenței judecătorilor.

Criticile Comisiei Europene. Aceasta a susținut că articolul 107 alineatul 1 din Legea privind instanțele de drept comun și articolul 97 alineatele 1 și 3 din noua Lege privind Curtea Supremă încalcă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, în măsura în care aceste dispoziții naționale permit, cu încălcarea

principiului independenței judecătorilor, punerea în discuție a răspunderii disciplinare a judecătorilor instanțelor poloneze de drept comun din cauza conținutului deciziilor lor judiciare și, în acest mod, utilizarea regimului disciplinar care le este aplicabil pentru a exercita un control politic asupra activității lor jurisdicționale. Norma definește abaterea disciplinară ca incluzând printre altele cazurile de „încălcare vădită și flagrantă a normelor de drept". O astfel de formulare ar permite o interpretare potrivit căreia răspunderea disciplinară a judecătorilor se extinde la exercitarea de către aceștia a funcției jurisdicționale. Pe de altă parte, articolul 97 alineatele 1 și 3 din noua Lege privind Curtea Supremă ar împuternici Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), inclusiv Camera de control extraordinar și cauze publice a acesteia atunci când este sesizată cu o cale de atac extraordinară, să adreseze o „constatare a unei erori" către instanța în cauză în cazul unei „încălcări vădite a normelor", precum și să sesizeze în acest caz Camera disciplinară cu o cerere de anchetare disciplinară a judecătorilor în cauză, în conformitate cu articolul 110 alineatul 1 litera b) din Legea privind instanțele de drept comun. Or, noțiunea de „încălcare vădită a normelor" ar permite, la rândul său, o interpretare conform căreia răspunderea disciplinară a judecătorilor se extinde la exercitarea de către aceștia a funcției jurisdicționale (pct.115-119).

Argumentele Poloniei. În memoriul său în apărare, Republica Polonă susține că definiția abaterii disciplinare cuprinsă la articolul 107 alineatul 1 din Legea privind instanțele de drept comun nu este de natură să permită un control politic asupra conținutului hotărârilor judecătorești. În această privință, Comisia nu ar fi luat în considerare interpretarea restrictivă bine stabilită a acestei dispoziții de către Sąd Najwyższy (Curtea Supremă). Astfel, din jurisprudența constantă a instanței menționate ar rezulta că o abatere disciplinară nu poate rezulta dintr o eroare obișnuită de interpretare sau de aplicare a normei de drept care reiese dintr o hotărâre judecătorească, ci numai din încălcări „vădite și flagrante" ale normelor de drept, și anume, în principiu, încălcări ale normelor de natură procedurală și care nu au legătură directă cu decizia în sine, care pot fi constatate imediat de oricine și care au produs efecte negative semnificative, în detrimentul intereselor părților, ale celorlalți justițiabili sau ale administrării justiției. Potrivit Republicii Polone, transformarea într-o abatere disciplinară a unui astfel de comportament bazat pe reaua credință sau pe o ignoranță profundă din partea unui judecător ar fi justificată pentru a asigura o protecție judiciară efectivă a justițiabililor și pentru a păstra imaginea de echitate inerentă puterii judiciare (pct.120-124).

Aprecierile Curții. În temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, sarcina de a asigura că regimul disciplinar aplicabil judecătorilor instanțelor naționale care fac parte din sistemul lor de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii respectă principiul independenței judecătorilor, în special garantând că deciziile pronunțate în cadrul procedurilor disciplinare inițiate împotriva judecătorilor instanțelor menționate sunt controlate de un organism

care îndeplinește el însuși garanțiile inerente unei protecții jurisdicționale efective, printre care se numără garanția de independență. După cum a subliniat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, controlul jurisdicțional exercitat trebuie, așadar, să fie adecvat naturii disciplinare a deciziilor în cauză. Astfel, atunci când un stat inițiază o asemenea procedură disciplinară, este în joc încrederea publicului în funcționarea și independența sistemului judiciar, încredere care, într un stat democratic, garantează însăși existența statului de drept (pct.80, pct.83). Dreptul Uniunii, impune, pentru a evita orice risc ca regimul disciplinar aplicabil celor care au sarcina de a judeca să fie utilizat ca un sistem de control politic asupra conținutului hotărârilor judecătorești, ca un asemenea regim să includă în special norme care să definească comportamentele care constituie o abatere disciplinară. *R*egimul disciplinar aplicabil judecătorilor ține, desigur, de organizarea justiției și, prin urmare, de competența statelor membre, iar capacitatea autorităților unui stat membru de a angaja răspunderea disciplinară a judecătorilor poate constitui, în special și în funcție de opțiunile statelor membre, un element care permite să se contribuie la responsabilizarea și la eficiența sistemului judiciar. Cu toate acestea, statele membre trebuie să respecte dreptul Uniunii, în special prin asigurarea independenței instanțelor chemate să statueze cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau de interpretarea acestui drept, pentru a garanta justițiabililor protecția jurisdicțională efectivă. În acest context, salvgardarea acestei independențe nu poate avea printre altele drept consecință excluderea totală a posibilității ca răspunderea disciplinară a unui judecător să fie angajată, în anumite cazuri cu totul excepționale, ca urmare a deciziilor judiciare adoptate de acesta. Astfel, este evident că o asemenea cerință de independență nu are scopul de a justifica eventuale comportamente grave și total impardonabile din partea judecătorilor, care ar consta, de exemplu, în încălcarea în mod deliberat și cu rea credință sau printr o neglijență deosebit de serioasă și gravă a normelor de drept național și de drept al Uniunii a căror respectare trebuie să o asigure sau în faptul de a acționa arbitrar ori în denegarea de dreptate, atunci când aceștia sunt chemați, în calitate de persoane însărcinate cu funcția jurisdicțională, să se pronunțe asupra litigiilor cu care sunt sesizați de către justițiabili. În schimb, pare esențial, pentru a păstra aceeași independență și pentru a evita astfel ca regimul disciplinar să poată fi deturnat de la scopurile sale legitime și utilizat pentru controlul politic al deciziilor judiciare sau pentru a exercita presiuni asupra judecătorilor, ca faptul că o decizie judiciară conține o eventuală eroare în interpretarea și aplicarea normelor de drept național și de drept al Uniunii sau în aprecierea faptelor și în evaluarea probelor să nu poată conduce în sine la angajarea răspunderii disciplinare a judecătorului în cauză. În consecință, chestiunea răspunderii disciplinare a unui judecător pentru o hotărâre judecătorească trebuie să fie limitată la cazuri cu totul excepționale și să fie încadrată, în această privință, de criterii obiective și verificabile, referitoare la imperative legate de buna administrare a justiției, pre-

cum și de garanții care urmăresc evitarea oricărui risc de presiuni externe asupra conținutului hotărârilor judecătorești și care permit înlăturarea astfel, în percepția justițiabililor, a oricărei îndoieli legitime cu privire la impermeabilitatea judecătorilor în cauză și la neutralitatea acestora în raport cu interesele care se înfruntă. În acest scop, este esențial să fie prevăzute în special norme care să definească suficient de clar și de precis comportamentele susceptibile să angajeze răspunderea disciplinară a judecătorilor pentru a se garanta independența inerentă misiunii lor și pentru a se evita ca aceștia să fie expuși riscului ca răspunderea lor disciplinară să poată fi angajată exclusiv ca urmare a deciziei lor. În speță, având în vedere numai textul lor, articolul 107 alineatul 1 din Legea privind instanțele de drept comun și articolul 97 alineatele 1 și 3 din noua Lege privind Curtea Supremă nu îndeplinesc cerințele de claritate și de precizie expuse la punctul 140 din prezenta hotărâre. Astfel, trebuie constatat că expresiile „încălcarea vădită și flagrantă a normelor de drept" și „constatare a unei erori" care implică o „încălcare vădită a normelor de drept", utilizate în aceste dispoziții, nu sunt de natură să excludă faptul ca răspunderea judecătorilor să poată fi angajată exclusiv pe baza conținutului pretins „eronat" al deciziilor lor, garantând în același timp ca o asemenea răspundere să fie întotdeauna strict limitată la cazuri cu totul excepționale. Cu toate acestea, trebuie arătat mai întâi că cele două dispoziții care fac obiectul prezentei critici utilizează formule parțial diferite, dat fiind că articolul 97 alineatele 1 și 3 din noua Lege privind Curtea Supremă se referă astfel numai la încălcări „vădite" ale normelor de drept. Or, omiterea din această nouă dispoziție a precizării referitoare la caracterul „flagrant" al încălcării normelor de drept prevăzute în schimb la articolul 107 alineatul 1 din Legea privind instanțele de drept comun, precizare care este luată în considerare în special în jurisprudența constantă, este de natură să genereze îndoieli cu privire la domeniile de aplicare ale dispozițiilor menționate. Pe de altă parte, împrejurarea că, în temeiul articolului 97 alineatele 1 și 3, camera în cauză poate, atunci când efectuează o „constatare a unei erori" din partea unui judecător a cărui hotărâre o reexaminează și consideră, în acest context, că această „eroare" reflectă o „încălcare vădită a normelor de drept", să solicite direct ca o cauză disciplinară împotriva judecătorului respectiv să fie examinată în fața Camerei disciplinare ar putea fi înțeleasă ca implicând faptul că răspunderea judecătorilor poate fi angajată numai pe baza conținutului pretins „eronat" al deciziilor lor judiciare în cazuri care nu se limitează la ipotezele cu totul excepționale (pct.130-135).

Astfel, din conținutul hotărârii examinate rezultă că cerință de independență nu are scopul de a justifica judecătorul care în mod deliberat și cu rea credință sau neglijență gravă încalcă normele de drept. Totuși pentru a asigura independență și pentru a evita ca procedura disciplinară să fie utilizată drept instrument de influență în activitatea judecătorului, judecătorul nu ar trebui să răspundă pentru deciziile emise, cu excepție unor situații excepționale.

Referințe bibliografice:

1. Cristi Danileț, Filipe César Marques, Acțiune împotriva Corupției în Republica Moldova, Document ethnic, Inspecția judiciară din Republica Moldova, Analiză și propuneri privind legislația și practicile interne, citat 20.04.2022,Disponibil https://rm.coe.int/eccd-aac-mld-tp6-judicial-inspection-ro-/1680a43574.
2. Hans Petter Graver Judging without Impunity: On the Criminal Responsibility of Authoritarian Judges Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice • Volume 4, Issue 1, 2016, online, citat 16.04.2022 Disponibil https://www.legal-tools.org/doc/70d29c/pdf/.
3. Serghei Țurcan, Dorin Dulghieru, Garanțiile constituționale ale independenței și responsabilității judecătorilor în jurisprudența curții constituționale a Republicii Moldova, Online, citat 18.04.2022, Disponibil https://ulim.md/sju/wp-content/uploads/SJU-1-2-2018-Serghei-%C8%9AURCAN-Dorin-Dulghieru.-Garan%C8%9Bii-le-constitu%C8%9Bionale-ale-independen%C8%9Bei-%C8%99i-responsabilit%C4%83%C8%9Bii-judec%C4%83torilor-%C3%AEn-jurispruden%C5%A3a-Cur%C5%A3ii-Constitu%C5%A3ionale-a-Republicii-Moldova.pdf.

Surse web:

4. Avizul nr. 18 (2015) al Consiliul consultativ al judecătorilor europeni, Citat 18.04.2022, Disponibil https://rm.coe.int/16807481f7.
5. Cauza Camelia Bogdan împotriva României (Cererea nr. 36889/18), Hotărâre din 20 octombrie 2020, online, citat 22.04.2022, Disponibil http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2021/02/Camelia-Bogdan-impotriva-Romaniei.pdf.
6. Cauza Denisov împotriva Ucrainei (Cererea nr. 76639/11), Hotărâre din 25 septembrie 2018, online, citat 22.04.2022, Disponibil http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/12/Denisov-impotriva-Ucrainei.pdf.
7. Cauza Donev c. Bulgariei, Hotărârea din 26 octombrie 2021, devenită definitivă la 26.01.2022, Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212697.
8. Cauza Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei, Hotărâre din 9 ianuarie 2013, citat 22.04.2022, online, Disponibil http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Oleksandr-Volkov-%C3%AEmpotriva-Ucrainei.pdf.
9. Ghid privind art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului Dreptul la un proces echitabil (aspectul civil), Actualizat la 30 aprilie 2018, online, citat 20.04.2022, Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_RON.pdf.

10. Hotărârea Curții Europene (Marea Cameră) din 15 iulie 2021 emisă În cauza C 791/19, având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii de către Polonia a obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, online, citat 22.04.2022, Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=244185&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=9024557.
11. Note on international standards and good practices of disciplinary proceedings against judges, Citat 16.04.2022, Online, https://www.osce.org/files/341_JUD_KAZ_27Dec2018_en.pdf.